

GEWIKT & GEWOGEN

Vreemde reis
in den vreemde

Gebeurtenis: De Vreemdeling **Gezien:** 24/11 Leeuwarden **Spel:** Orkater **Regie:** Leopold Witte **Publiek:** 80
★★★★☆

M ichiel Voet is een performance kunstenaar die *De Vreemdeling* van Orkater begint met wat een lang inleidend verhaal vooraf lijkt. In zijn Amsterdamse atelier gaf hij geruime tijd onderdak aan een dakloze vluchteling zonder papieren uit Algerije. Deze Karim Ramtani was een man met de meest fantastische verhalen: over de wereld van de Amsterdamse daklozen – dichtbij en toch vreemd – en over zijn geboortestad Algiers – ver weg en toch dichtbij. Maar plotseling verdween zijn vriend, tot hij een telefoontje kreeg van Karim en met hem afsprak in... Algiers.

De vertelling en de reis van Voet vormen de rode draad in deze voorstelling waarin de vier personen vooral hun eigen verhaal vertellen, afgewisseld met kleine beetje prachtige muziek, kleine beetje interactie en imponerende beelden. Centraal daarin staat de oude, gedeukte Peugeot waarmee Voet zich dwars door de Sahara naar het zuiden laat rijden, maar die onderweg verongelukt.

De kapotte auto op een draaiende schijf is de spil waar als het ware vier verhalen van vier personen omheen gewonden

worden. We horen het verhaal van Younes (Ozan Aydogan), die tevergeefs naar Europa probeerde te vluchten. Van zijn oude studiegenote Naima (Merel Polat) die als nationalistische ambtenaar wil voorkomen dat landgenoten vluchten en vreemdelingen het land in komen. En tenslotte van zo'n vluchteling in het zuiden (Adam Kissequel), die om vrouw en kind te kunnen voeden naar het noorden trekt.

Indrukwekkend zijn die verhalen zeker, ook in de manier waarop ze elkaar spiegelen en aanvullen vanuit hun verschillende perspectieven. En in de manier waarop deze mensen langs elkaars bestaan scheren en toch in alle opzichten vreemdeling blijven. Het lag voor de hand dat de beroemde novelle *De Vreemdeling* van de Franse Algerijn Albert Camus de noemer werd voor dit 'project' – om in de termen van voet te blijven. Want eigenlijk is hij zelf toch wel de vreemdste eend in deze bijt. Zijn spandoekacties in Algiers en in de lege woestijn, zijn verfilming van zichzelf, de absurde naïviteit waarmee hij zijn vermeende vriend Karim achterna reist: je vraagt je af hij hier symbool staat voor de wereldvreemde westerling of werkelijk een kunstenaar is met een narcistische inslag.

HANS BRANS

Meeuw: ijzersterke
theatrale dilemma's

Gebeurtenis: theatervoorstelling 'No guts, no glory' **Gezien:** 24/11 Leeuwarden **Spel:** Meeuw jonge theatermakers **Tekst:** Wessel de Vries **Regie:** Wendy Viel **Publiek:** 98
★★★★☆

Op de flyer van de jongste productie van Meeuw jonge theatermakers, staat een jongen in wit ondergoed. Kwetsbaar. Hij draagt voor zich een bord met de titel van *de voorstelling*: No guts, no glory. Hij kijkt vastberaden, maar zijn neus bloedt. Een krachtig beeld van een ijzersterke voorstelling.

Want de jongeren van Meeuw lieten ons gisteravond energiek nadenken over vragen als: wat moeten we doen om de wereld te veranderen? En vooral ook: hoe moeten we dat doen? Het publiek zat rond tafeltjes, de acteurs kwamen soms aanschuiven, soms speelden ze op stellas rond dit 'theatercafé'.

De avond begint met afschrikwekkende filmbeelden uit de wereld van nu. Maar we blijven rustig zitten waar we zitten. Dan komen de spelers bij de tafeltjes met dilemma's uit onze eigen omgeving. Bijvoorbeeld: je bent uitgenodigd ergens te eten en de gastvrouw weet dat je vegetariër bent. Je krijgt vlees voorgeschoteld. Wat doe je? Men krijgt als in een spel de keuze uit drie mogelijkheden. En zo moet je als

toeschouwer, zij het ongevaarlijk, toch met de billen bloot.

Wat volgt is een dynamische collage van scènes waarin mensen in het groot of in het klein veranderingen willen bewerkstelligen. We horen twee fraai gezongen opwekkende songs, we zien een sterke groepsdans die het innerlijk gevecht van de jongeren verbeeldt en steeds zijn er weer de dilemma's aan de tafeltjes die overtuigend worden neergezet door de jongeren.

Humor vonkt door de grauwe sluier van pessimisme heen. Evenals die droom van dat meisje dat voor haar brandende huis staat met een gietertje. Gelukkig komen vrienden, familie, kennissen, burens en ja, ook vreemden helpen met allemaal eenzelfde gietertje. Binnen tien minuten is de brand geblust. Een naïef beeld? Misschien, maar wel verfrissend.

Aan het eind staan daar een stel sterke persoonlijkheden die oplossingen te vertolken die ze bij de tafeltjes hebben verzameld. En stellen ze ons de vraag: welke brand help jij blussen? Voor alle sceptici tegenover jongeren zeg ik: ga naar deze voorstelling. Want wat je krijgt voorgeschoteld, is troostrijk en inspirerend.

GOOITSEN EENLING

Maak de
wereld
mooier
met taal

Met de Verhalenavond werd in 2018 het Culturele Hoofdstadjaar ingeluid. Morgenavond is er weer zo'n avond, waarbij gewone mensen hun verhaal vertellen. Wegens corona is de opzet wel anders: niet bij mensen thuis, maar op verschillende grotere locaties door de hele provincie. Het thema dit jaar is 'Taal fan myn hert'. En dat hoeft niet per se om het Fries te gaan, leren de verhalen van deze drie deelnemers.

JACOB HAAGSMA

FOTO NIELS WESTRA

STRAATTAAL EN GELIJKWAARDIGHEID

Björn Fräser gaat het hebben over straattaal. Hij is geboren in Rotterdam, woonde als kind enkele jaren in Suriname en werkt nu bij de provincie Fryslân, op de afdeling subsidies.

„Ik ben een ouwe jongere uit Rotterdam, daar komt mijn liefde voor straattaal vandaan. Straattaal is heel dynamisch, het beweegt zich echt supersnel. Het is een afspiegeling van de jongerenpopulatie. Dat maakt het ook ingewikkeld. Toen ik jong was, was die taal doorzweemd met Surinaamse en Antilliaanse woorden. Nu zit er meer Berbers en Turks in. Dat is logisch. Tegelijk is het niet zo heel lokaal. Er zitten woorden in die Turken en Marokkanen ook in België gebruiken.

Je ziet wel een spreiding. 'Kapot' in de zin van 'toef', zoals in 'kapot goed', hoorde je in de jaren negentig alleen maar in Amsterdam en nu komt dat veel vaker voor. In Rotterdam heb je een grote Kaapverdische gemeenschap, maar die woorden dringen niet zo snel door in straattaal.

Straattaal is van niemand, er zijn niet veel regels voor. Als je iets bedenkt wat toef klinkt, dan kun je dat gebruiken. Het is maar net hoe het wordt opgepikt. Sommige woorden zijn na drie maanden alweer weg en andere

“MIJN HART HEEFT GESPROKEN. MAAR OM HET TE VERSTAAN HEB IK WEL EEN TOLK NODIG

woorden, waarvan je denkt: 'dit wordt niks', die blijven. Een mooi voorbeeld is 'kil', of 'kill', niemand weet precies hoe je het schrijft. Dat is ouder dan straattaal, dat werd in Suriname al langer gebruikt om 'kerel' aan te duiden. Toen ik zestien was gebruikten we het in Rotterdam en later kwam het ineens in zwang. Hoorde ik het ineens in het speeltuintje hier op de Emmakade. Het is natuurlijk wel frappant dat je dat dan weer hoort, van een paar hoogblonde jongetjes van 13, 14 jaar, 220 kilometer van Rotterdam. Het is niet te voorspellen.

Het is een soort mengeling van verschillende culturen, die daarin allemaal gelijkwaardig zijn. Dat bevalt mij aan straattaal. Je moet ook wel heel creatief zijn. Als iemand een woord gebruikt dat je nog niet kent, dan moet je even zoeken naar de betekenis. Niemand gaat het je uitleggen, maar het wordt snel genoeg duidelijk. Dat is de dynamiek van de taal.

Voor mij heeft 'taal van mijn hart' nog een andere betekenis sinds ik vorige week, een paar dagen na mijn 48ste verjaardag, op de hartbewaking terecht kwam. Volgende week zit ik weer bij de cardioloog. Mijn hart heeft gesproken. Maar om het te verstaan heb ik wel een tolk nodig.”

De Verhalenavond in 2019. FOTO XANNE VERA

MOEITE MET DE O

Ayal Gebre komt uit Ethiopië en kwam via Nairobi (Kenia) naar Marrum. Ze is nu tolk en sociaal werker, vaak in de weer met mensen uit Ethiopië en Eritrea. Op de Verhalenavond vertelt ze over haar aankomst, negen jaar geleden, en haar ervaringen in zo'n volstrekt andere cultuur.

„Ik ga vertellen over die eerste dag, mijn ontmoetingen met de buurvrouwen, zulke dingen. Die eerste dag hier was, hoe zeg je dat, onbeschrijfelijk. Het was in november, de 22ste om precies te zijn. Het was koud, kale bomen, harde wind. Ik kwam terecht in een klein dorp, Marrum. Het was meteen een hele andere manier van leven. Ik kende niemand, ik sprak de taal niet.

Hoe pas je je aan aan het leven hier? Hoe vind je je evenwicht, wat moet je doen? Dat was de uitdaging. Gelukkig ben ik naar school geweest, ik had werkervaring, reiservaring. Dus dat was niet zo heel moeilijk voor mij. Maar ik moest toch mijn weg vinden. Ik kende de cultuur niet. Als je iemand ontmoet, moet je dan een hand geven? Glimlachen? Buigen? Ik wist het niet. Dat was echt puzzelen voor mij.

Ik probeerde gewoon mijzelf te zijn, ge-

“
**DIT IS JE LEVEN,
JE PROBEERT JE
AAN TE PASSEN EN
JE BEST TE DOEN**

woon te durven. En volgens mij ging het wel goed, ik heb tenminste niks terug gehoord. Je moet ook op je gevoel afgaan, op je intuïtie. Je moet je ook willen laten helpen, geen weerstand voelen om van die hulp gebruik te maken. Ik heb ook wel hulp gehad.

Nu help ik anderen, als tolk en als sociaal werker. Ethiopiërs en Eritreërs, statushouders die problemen hebben. Ik help ze om hun weg te vinden, hun plekje in de maatschappij.

De taal, dat vond ik heel erg moeilijk. Het is zo anders, ook heel verschillend van het Engels. Ik heb nog steeds moeite met de o. In het begin maakte het me niet uit of iemand Fries sprak of Nederlands. Mijn buurvrouwen spraken het allebei, maar ik hoorde het verschil niet. Toen nog niet, tenminste. Nu versta ik het Fries wel, maar spreken, nee. Nederlands is al lastig genoeg. Het helpt wel als je meertalig bent, dan snap je andere talen eerder.

Ik heb nooit spijt gehad dat ik hier naartoe gekomen ben. Het gaat om al je levenservaringen. Dit is je leven, je probeert je aan te passen en je best te doen.”

Ik probeerde gewoon mijzelf te zijn, ge-

TAAL, VOOR EEN MOOIERE WERELD

Mirka Antolovic kwam als vluchteling tijdens de Bosnische oorlog naar Nederland vanuit Dobo, niet ver van Srebrenica. Nu is ze directeur van antidiscriminatie-kenniscentrum Tumba en gemeenteraadslid voor de PvdA in Leeuwarden.

„Ik leerde al vroeg om met taal te spelen, om de taal zo te gebruiken dat je wereld een beetje mooier wordt. Dat is een manier om te overleven. Een voorbeeld: mijn ouders waren gescheiden, ik woonde als enig kind bij mijn moeder. Zonder vader opgroeien is niet leuk in een katholiek dorp waar iedereen een vader en een moeder en een broertje en een zusje heeft. Dus ging ik de juiste woorden vinden, om aan te geven dat ik niet zielig was. Toen waren de andere kinderen juist jaloers.

Toen de oorlog in Bosnië uitbrak, vluchtten we eerst naar Kroatië. Ik was twaalf, bijna dertien. Daar hoorden ze meteen waar ik vandaan kwam, en dus werd ik buitengesloten. Maar ik had mijn taal al snel aangepast.

Dan kom je in Nederland en mag je opnieuw leren praten, net als een klein kind. Ik kwam in Zuid-Limburg terecht, dus gelukkig hoefde ik die harde g niet te leren. Die rollende, Franse r, vanuit de keel. Dat was wel even

wat. Een docent hielp me ermee, met gorgelen en een glas water. De h, dat is voor mensen uit Oost-Europa ook een probleem. Weer een letter om te overbruggen.

Ik was klein en donker: in Zuid-Limburg viel ik niet zo op. De taal, dat was mijn enige barrière om mee te kunnen doen. Dus zorgde ik dat ik die snel onder de knie had. Dat had er ook mee te maken dat we in een dorp terecht kwamen, in Nuth en niet in een azc. Ik moest de taal wel leren. Plat Limburgs lijkt erg op het Duits en dat kende ik wel een beetje. Dus zat ik te tolken bij interviews met de IND, als twaalfjarige.

Wanneer spreek je nou de r uit, en wanneer niet? Dat vond ik lastig. Net als lidwoorden, die hebben we in onze taal niet. Maar dat heb ik erin gestampt, nu gaat het in 98 procent van de gevallen goed.

Taal is een middel om erbij te horen, maar je kunt er ook verschillen mee aanscherpen. In Bosnië spreekt iedereen eigenlijk dezelfde taal. Je hebt hooguit nuanceverschillen tussen de diverse bevolkingsgroepen. Zo'n beetje het verschil tussen hoe ze praten in Drachten en in Gaasterland. Maar juist vanwege de oorlog zijn de verschillen sterk aangezet. Om politieke redenen: verdeel en heers. Moslims gebruiken veel oude Turkse woorden en gooien overal een h tussenin en Kroaten zijn net Fransen, die bedenken steeds nieuwe woorden. De Serviërs zijn nog het minst met de taal bezig, die hebben alleen hun eigen, Cyrillische schrift.

Ik vind het heerlijk om in mijn geboortedorp te zijn en niet na te hoeven denken over de taal. Dan praat ik zoals ik ben. Maar het is ook fijn om met taal, welke taal dan ook, de wereld wat mooier te maken. Dat je regen niet omschrijft als regen, maar als parels uit de hemel die je het leven komen schenken. Ja, ik bedenk het hier ter plekke.”

www.verhalenavond.nl